

PÄÄTÖS
Nro 7/2021
Dnro PSAVI/2453/2018
27.1.2021

ASIA

Sierilän voimalaitoksen päätöksen nro 32/11/2 lupamääräyksen 9c mukainen suunnitelma, Rovaniemi

HAKIJA

Kemijoki Oy
PL 8131
96101 Rovaniemi

SISÄLLYSLUETTELO

HAKEMUS JA ASIAN VIREILLETULO	3
HAKEMUKSEN PERUSTE JA LUPAVIRANOMAISEN TOIMIVALTA.....	3
HANKETTA KOSKEVAT LUVAT JA PÄÄTÖKSET	3
HAKEMUKSEN SISÄLTÖ	4
Hankkeen tausta ja tarkoitus	4
Lupamääräyksen 9c mukainen selvitys	5
Lupamääräyksen 9c mukainen suunnitelma ja hakemus haittojen estämiseksi kompensoimiseksi ..	5
HAKEMUKSEN TÄYDENNYKSET	6
HAKEMUKSESTA TIEDOTTAMINEN.....	6
LAUSUNNOT	6
MUISTUTUKSET JA MIELIPITEET	9
HAKIJAN SELITYS	11
NEUVOTTELU.....	13
MERKINTÄ	13
ALUEHALLINTOVIRASTON RATKAISU	13
RATKAISUN PERUSTELUT	13
LAUSUNTOIHIN JA MUISTUTUKSIIN VASTAAMINEN	18
PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANO	19
SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET	20
KÄSITTELYMAKSU JA SEN MÄÄRÄYTYMINEN.....	20
PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN.....	20
MUUTOKSENHAKU	21

HAKEMUS JA ASIAN VIREILLETULO

Kemijoki Oy on 13.6.2018 aluehallintovirastossa vireille panemassaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa esittänyt Sierilän voimalaitoksen vesitalouslupapäätöksen nro 32/11/2 lupamääräyksen 9c mukaisen selvityksen rapukannan tilasta sekä suunnitelman tarvittaviksi toimenpiteiksi voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi.

HAKEMUKSEN PERUSTE JA LUPAVIRANOMAISEN TOIMIVALTA

Selvitys perustuu Sierilän voimalaitoksen 31.5.2011 annetun lupapäätöksen nro 32/11/2 lupamääräykseen 9, johon Vaasan hallinto-oikeus on 3.3.2015 antamassaan päätöksessä (nro 15/0041/2) lisännyt kohdan 9c. Kohdassa 9c on määrätty seuraavaa:

”Luvan saajan on ennen Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aloittamista selvitettävä kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla rapukannan tila ja ravustuksen tuotto Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella. Tutkimusohjelma on jätettävä kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi kuuden kuukauden kuluessa tämän päätöksen saatua lainvoiman.

Selvityksen valmistumisen jälkeen luvan saajan on jätettävä aluehallintovirastolle hakemus ja suunnitelma, jossa esitetään toimenpiteet voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi.”

Aluehallintoviraston päätös nro 32/11/2 on, siten kun Vaasan hallinto-oikeus on lupaviranomaisen päätöstä täydentänyt, tullut lainvoimaiseksi 22.5.2017 korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä (taltio nro 2367). Korkein hallinto-oikeus ei päätöksessään muuttanut lupamääräystä 9c. Lupamääräyksen 9c mukainen hakemus ja suunnitelma tuli näin ollen jättää aluehallintovirastolle määräyksen mukaisesti.

HANKETTA KOSKEVAT LUVAT JA PÄÄTÖKSET

Hankkeeseen liittyvät seuraavat Sierilän voimalaitosta koskevat päätökset:

- Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2011 antama päätös nro 32/11/2
- Vaasan hallinto-oikeuden 27.6.2012 antama päätös nro 12/0206/1
- Korkeimman hallinto-oikeuden 7.11.2013 antama päätös taltionumero 3507
- Vaasan hallinto-oikeuden 3.3.2015 antama päätös nro 15/0041/2

– Korkeimman hallinto-oikeuden 22.5.2017 antama päätös taltionumero 2367.

HAKEMUKSEN SISÄLTÖ

Hankkeen tausta ja tarkoitus

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 31.5.2011 lupapäätöksellä nro 32/11/2 myöntänyt Kemijoki Oy:lle luvan Rovaniemen kaupungissa Sierilän voimalaitoksen rakentamiseen ja käyttämiseen sekä vesistön säännöstelyyn. Aluehallintovirasto on päätöksessä katsonut, ettei Sierilän hankkeesta aiheudu korvattavaa vahinkoa osakaskunnille ravustus-oikeuden menettämisestä, sen käyttämisen estymisenä tai vaikeutumisenä eikä ravustajille tulon menetystä muun ohella saamatta jäävästä saalista. Aluehallintoviraston arvion mukaan rapurutto hävittää ennen Sierilän voimalaitoksen vesistöön vaikuttavan rakentamisen aloittamista rapukannan voimalaitoksen tulevalta vaikutusalueelta joko kokonaan tai heikentää kannan ravustuskelvottomaksi. Vaasan hallinto-oikeus on kuitenkin päätöksessään (nro 15/0041/2) katsonut, että asiakirjoissa ei ole ollut tarkkaa ja varmaa selvitystä ravustuksesta ja rapukannasta, eikä sitten ole voitu pitää myöskään selvitettyinä, että rapurutto tuhoaisi täysin alueen rapukannan. Näin ollen Vaasan hallinto-oikeus on tehnyt lupamääräykseen 9 lisäyksen 9c, jossa on velvoittanut luvansaajan ennen Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aloittamista selvittämään rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella sekä panemaan vireille hakemuksen mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi.

Yleiselle ja yksityiselle kalatalousedulle aiheutuvat muut kuin erikseen korvattavaksi määrätyt vahingot on aluehallintoviraston päätöksessä nro 32/11/2 määrätty ehkäistäväksi kalatalousmaksulla tehtävillä toimenpiteillä. Kalatalousmaksusta on määrätty lupamääräyksessä 9b, jossa todetaan, että ”Kalatalousmaksu tulee käyttää Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella Kemijoessa, Kuohunki-, Kampsä-, Vuosku- ja Juomujoessa sekä Hyypiöjoessa kala- ja rapukantojen hoitoon, kalojen elinympäristöjen kunnostuksiin, kalastusmahdollisuuksien parantamiseen tai muihin alueen kalastoa ja kalastusta sekä rapukantaa ja ravustusta parantaviin toimenpiteisiin.”

Aluehallintoviraston päätöksessä nro 32/11/2 on lisäksi annettu määräys kala- ja raputaloustarkkailusta toiminnan vaikutusten selvittämiseksi. Lupamääräyksessä 10e on määrätty seuraavaa:

”Luvan saajan on tarkkailtava vuosittain Sierilän voimalaitoksen rakentamisvaiheen ajan rakentamisen aikaisia vaikutuksia kalastoon ja kalastukseen sekä rapukantaan ja ravustukseen ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti.

Luvan saajan on tarkkailtava Sierilän voimalaitoksen käytön vaikutuksia kalastoon, rapuun sekä kalastus- ja ravustusoloihin ja kalatalousmaksulla tehtävien toimenpiteiden vaikutuksia sekä kalojen ja rapujen elinympäristömuutoksia ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti.

Tarkkailuohjelmaan on sisällyttävä Sierilän patoaltaaseen laskevat Kuohunkijoki, Kampsajoki, Juomujoki, Vuoskujoki ja Hyypiöoja.

Käytön aikaista tarkkailua on tehtävä viisi vuotta, jonka jälkeen tarkkailu on tehtävä osana Kemijoen kalataloudellista yhteistarkkailua.”

Lupamääräyksen 9c mukainen selvitys

Hakija on selvittänyt Sierilän vaikutusalueen rapukannan tilaa osakaskunnille tehtävän tiedustelun ja koeravustuksen avulla. Lapin ELY-keskus on kalatalousviranomaisena hyväksynyt suunnitelman 11.8.2017.

Rovaniemen yläpuolisella Kemijoella on esiintynyt 2010-luvulla rapuruttoa. Rapuruttoa tavattiin Kemijoessa Taivalkosken voimalaitosaltaalla varmuudella ensimmäistä kertaa kesällä 2006. Tämän jälkeen rapurutto eteni ylävirtaan siten, että kesällä 2007 sitä tavattiin Rovaniemen seudulla. Sittemmin rapurutto on jatkanut leviämistään ylävirtaan romahduttaen rapukannan käytännössä koko Kemijoesta. Rapuruton seurauksena alueella ei ole nykyisin pyyntivahvaa rapukantaa. Ennen rapuruttoa rapua esiintyi pyyntivahvoina kantoina koko Kemijoen pääuomassa.

Rovaniemen, Korkalon ja Viirin osakaskunnille tehdyn tiedustelun mukaan osakaskunnat eivät ole myyneet alueelle ravustuslupia vuonna 2017. Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueen vesialueen osakaskunnat ovat myöntäneet, että alueella on ollut jo usean vuoden ajan rapuruttoa, mistä johtuen rapukanta on romahtanut ja ravustus käytännössä loppunut.

Koeravastukset tehtiin 28.-30.8.2017 viidessä eri kohteessa: Olkkakosken yläpuolella, Oikaraisen alapuolella, Sieriniemen Sierikarin alueella, Kuohunkijokisuun yläpuolisella Tikkasenkarin alueella ja Tennilän Tervakarin alueella. Koeravastuksissa ei saatu saaliiksi yhtään rapua, joten rapurutto on tuhonnut rapukannan Sierilän ylä- ja alapuolisella Kemijoella varsin täydellisesti.

Rapuruton torjunnassa ei ole yleisesti onnistuttu, vaan istutuksien aikaansaadut kannat ovat poikkeuksetta hävinneet rapuruton seurauksena. Kemijoessa tavattu rapurutto on tyypiltään niin sanottua jokirapukantaa, joka tartunnan seurauksena jää kyseiseen vesistöön kroonisena aiheuttaen rapuruton leviämisen riskin ennen kaikkea saman vesistöalueen muihin vesiin. Tällaisessa tilanteessa yritykset rapukannan uudelleen luomiseksi ruttovapailla istukkailla ovat osoittautuneet turhiksi.

Hakija on lisäksi todennut, ettei voimalaitostoiminta vaikuta rapukannan tasoon ja raputalouteen heikentävästi. Ennen rapuruttoa rapua esiintyi pyyntivahvoina kantoina koko Kemijoen pääuomassa ja esimerkiksi Taivalkosken voimalaitosallas oli Kemijoen parhaita ravun pyyntialueita.

Lupamääräyksen 9c mukainen suunnitelma ja hakemus haittojen estämiseksi kompensoiduksi

Tehtyjen selvitysten perusteella on todettavissa, että rapukanta on alueella tuhoutunut ja ravustus on käytännössä alueella loppunut. Rapukannalle tai ravustukselle mahdollisesti aiheutuvia haittoja ei näin ollen

voi myöskään lupamääräyksessä 9c mainitulla tavalla estää tai kompensoida.

Hakija on rapuselvitykseen vedoten esittänyt, ettei hankkeesta aiheudu ravustukselle korvattavaa vahinkoa tai muutakaan kompensatiovelvoitetta.

HAKEMUKSEN TÄYDENNYKSET

Hakemusta on täydennetty 7.6.2019 ja 15.8.2019 asianosaisia koskevilla tiedoilla.

HAKEMUKSESTA TIEDOTTAMINEN

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 7, 10 ja 11 §:ssä säädetyllä tavalla kuuluttamalla asiasta aluehallintovirastossa ja Rovaniemen kaupungissa varannut tilaisuuden muistutusten tekemiseen ja mielipiteiden esittämiseen hakemuksen johdosta viimeistään 9.8.2019. Kuulutus on ollut nähtävillä Rovaniemen kaupungissa sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa 25.6.–9.8.2019 välisenä aikana. Kuulutus on erikseen lähetetty asiakirjoista ilmeneville asianosaisille.

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 6 §:n mukaisesti pyytänyt hakemuksen johdosta lausunnon Lapin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (jäljempänä ELY-keskus) ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta ja kalatalousviranomaiselta, Rovaniemen kaupungilta ja sen ympäristönsuojeluviranomaiselta.

Hakemuskuulutus sekä keskeiset osiot hakemusasiakirjoista on julkaistu internetissä aluehallintoviraston Lupa-Tietopalvelussa.

LAUSUNNOT

1) Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut on lausunnossaan todennut, että rapurutto ei voi olla perusteena jättää raputalous kokonaan huomioimatta määrättäessä tarvittavia toimenpiteitä voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi. ELY-keskus on vaatinut, että luvansaajalle on määrättävä seuraavat velvoitteet:

1. Luvansaajan on rakennettava jokiravulle suotuisia elinympäristöjä voimalaitosrakentamisen vuoksi menetettävien alueiden tilalle esimerkiksi rantojen eroosiosuojauksien yhteyteen ja huolehdittava niiden kunnossapidosta tai korvaamisesta uusilla alueilla.
2. Luvansaajan on laadittava ennen voimalaitoksen rakentamistöiden aloittamista selvitys Kemijoen uoman soveltuvuudesta jokiravun elinalueeksi. Selvitys on tehtävä alueelta, jonka pohjan laatuun ja vesioloihin

voimalaitoksen rakentaminen ja käyttö vaikuttavat. Selvitys on toistettava laitoksen käytön alettua.

3. Luvansaajan on kolmen vuoden kuluessa laitoksen käytön aloittamisesta jätettävä aluehallintoviraston käsiteltäväksi hakemus ja suunnitelma, jossa esitetään toimenpiteet voimalaitoksen käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä rapukannalle tai sen elpymiselle sekä ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi. Edellä kohdassa 2 mainitut selvitykset on liitettävä hakemukseen ja huomioitava suunnitelmassa.

4. Luvansaajan on tarkkailtava rapukannan tilaa Kemijoessa kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Sierilän voimalaitoksen rakentaminen ja käyttö voivat aiheuttaa pitkäaikaista vesistön olosuhteiden heikentymistä, kuten eroosiosta aiheutuvaa pohjien liettymistä ja vuorokausisäännöstelyn voimistumista. Osa ravun elinympäristöistä menetetään kokonaan tai ne muuttuvat ravulle sopimattomaksi. Kuten aluehallintovirasto on päätöksessään todennut, lisääntyvä vedenkorkeuden vaihtelu vaikeuttaa myös rapumertojen pitämistä.

Rapuruttoa ei sen sijaan voida pitää tekijänä, joka vaikuttaisi pysyvästi alueen raputalouteen. Hakijan väite, että rapurutto jää vesistöön kroonisenä aiheuttaen rapuruton leviämiskin on ristiriidassa sen tiedon kanssa, että hakija on todennut rapukannan tuhoutuneen. Rapurutolla ei ole muita isäntiä kuin makean veden ravut. Tästä syystä kaikkien rapujen häviäminen vesialueelta on varma tapa päästä tartunnasta eroon. Onkin todettu, että jokirapujen kotiutusistutukset voivat olla tuloksekkaita, mikäli vesialueet ovat ravuttomia. On myös havaittu, että jokiraputyypin ruton vaivaamissa vesissä rapukannan tiheys voi olla syklinen, jolloin pyyntivahvan ja heikon kannan vaiheet seuraavat toisiaan. Ruton esiintyminen ei siis tarkoita sitä, että kanta ei voisi elpyä.

Lapin ELY-keskus on katsonut, että rapujen häviäminen kokonaan Sierilän vaikutusalueelta mahdollistaa jokiravun palauttamistoimenpiteiden aloittamisen. Palautustoimenpiteiden tukemiseksi on tärkeää panna toimeen myös tarkkailusta annetut määräykset, joiden mukaan luvan saajan on tarkkailtava mm. rapujen elinympäristömuutoksia ja Sierilän voimalaitoksen käytön vaikutuksia rapuun ja ravustusoloihin.

Jokirapu on luokiteltu uudessa uhanalaisuusarvioinnissa erittäin uhanalaiseksi ja se on mainittu myös ns. "luontodirektiivin" (EU:n neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 92/43/ETY) liitteessä V, jossa on luetteloitu yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit. Jäsenmaiden tulee raportoida direktiivin artiklan 17 mukaisesti kuuden vuoden välein näiden lajien suotuisasta suojelutasosta.

Vuonna 2019 on valmistunut kansallisen rapustrategian päivitys. Päivitettyssä rapustrategiassa keskeisenä asiana on jokirapukantojen säilyttäminen ja lisääminen. Myös rapuruton esiintymisen ja sen torjunnan osalta strategiaa on päivitetty uuden tutkimustiedon perusteella. Strategisiin tavoitteisiin kuuluu, että jokiravun elinympäristöjä ja kantoja suojellaan, hoidetaan ja elvytetään koko sen levinneisyysalueella. Tavoitteena on säi-

lyttää elinvoimaiset jokirapukannat sekä mahdollisuuksien mukaan elvyttää heikkoja ja palauttaa hävinneitä kantoja. Tavoitteiden saavuttamiseksi on määritelty jokiravun suoja-alueet, joissa jokirapukantoja elvytetään voimaperäisesti. Merkille pantavaa on, että Oulujoen vesistöalue ja sen pohjoispuoleiset vesistöalueet ovat jokiravun suoja-alueita.

Toimenpiteitä, joilla parannetaan jokirapukantojen palauttamismahdollisuuksia, ovat strategian mukaan terveiden jokirapujen viljelyn kehittäminen sekä vesiensuojelusta ja -kunnostuksista huolehtiminen. Jokirapukantojen elvyttäminen edellyttää, että ne otetaan huomioon ja niiden suojelusta huolehditaan myös jokirapuvesien tilaan vaikuttavien toiminnanharjoittajien ympäristönsuojelutoimia suunniteltaessa ja luvista päätettäessä. Strategiassa mainitaan, että lupahakemuksissa usein todetaan rapukannan hävinneen rapuruton seurauksena ennen toimenpiteitä, ja siksi ravuntuotanto jätetään huomioimatta (aivan kuten on toimittu myös nyt lausuttavana olevassa hakemuksessa), vaikka se voitaisiin ilman vesistömuutosta palauttaa.

2) Luonnonvarakeskus (Luke) on lausunnossaan todennut, että Kemijoki Oy:n teettämän rapuselvityksen johtopäätökset perustuvat selvityksessä saatujen tietojen ohella oletukseen, ettei jokirapukanta voisi palautua tai sitä ei voitaisi palauttaa Kemijokeen Sierilän suunnitellun voimalan vaikutusalueelle. Rapuruton oletetaan asettuneen pysyvästi jokeen ja es-tävän jokirapukannan palautumisen ja/tai palauttamisen.

Luonnonvarakeskus on huomauttanut, että kyseessä on ensimmäinen rapuruttotapaus näin pohjoisessa, eikä ole varmaa vertailutietoa siitä, etteikö rapukanta voisi elpyä rutan jälkeen.

Jokiraputyypin (As-tyypin) rapuruton jälkeen moni rapukanta eteläisemmässä Suomessa on kehittänyt vastustuskykyä rapuruttoon vastaan ja elpynyt itsestään ajan myötä. Toisissa vesistöissä rapurutto on jäänyt pysyvästi haittaamaan kannan elpymistä. Etukäteen ei voida vesistö- ja kantakohtaisesti ennustaa kumpi vaihtoehto toteutuu.

Vaikka rapurutto jäisikin jokeen pysyvästi, jokeen voitaisiin ehkä myöhemmin kotiuttaa paremmin rapuruttoon kestävää jokirapukantaa. Itä-Suomen yliopiston tutkimusten mukaan eri jokirapukantojen vastustuskyky As-tyypin rapuruttoon vastaan vaihtelee huomattavasti, kuten myös eri rapuruttokantojen virulenssi. Esimerkiksi kainuulaisen Mikitänjärven jokirapukannan on Itä-Suomen yliopiston tutkimusten perusteella arvioitu kantaneen rapuruttoon vuosikautia, mutta pysyneen silti tuottavana. On myös mahdollista, että jokirapukantojen edelleen harvinaistuessa lajia aletaan aktiivisesti jalostaa rapurutonkestäväksi.

Luonnonvarakeskus on huomauttanut, ettei edellä mainittujen syiden vuoksi ole syytä mitätöidä Kemijoen potentiaalista tulevaa raputuotantoa nykyisen tautitilanteen perusteella, etenkin kun voimalaitoksen rakentamisessa on kyse hyvin kauaskantoisesta hankkeesta.

MUISTUTUKSET JA MIELIPITEET

3) Korkalon osakas- ja jakokunta on vaatinut, että hakijan esittämä selvitys ja hakemus hylätään ja että aluehallintovirasto määrää hakijalle ne velvoitteet, jotka Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen on lausunnossa 9.8.2019 (LAPELY/5/2019) esittänyt.

Kemijoki Oy on selvityksessään 31.8.2017 todennut rapuruton tuhonneen rapukannan Sierilän ylä- ja alapuolisella Kemijoella. Tämän perusteella yhtiö on katsonut, että toimenpiteet rapukannan elvyttämiseksi tai ennallistamiseksi ja toimenpiteet voimallituksen haittavaikutusten estämiseksi olisivat turhat.

Muistuttaja on todennut, että on totta, että rapurutto on tuhonnut alueen rapukannan hakijasta riippumattomista syistä. Tämä ei kuitenkaan voi olla perusteena sille, että hakija välttyisi ryhtymästä toimenpiteisiin estääkseen ja kompensoidakseen hankkeen aiheuttamia vahinkoja ja haittavaikutuksia.

Se, että rapukanta on kokonaan hävinnyt alueelta, tarkoittaa myös, että rapuruttoa ei enää esiinny vesistössä. Rapurutto voi esiintyä vain ravun kantamana. Rapukanta voisi elpyä vesistössä ja rapukannan elvyttämiseksi on valmisteilla suunnitelma.

Jos voimallituksen rakentamistoimilla tuhotaan ravun elinympäristöt ja suojapaikat, ei rapukannan elpyminen ole mahdollista. Tällä tavalla voimallitus aiheuttaisi osakaskunnalle selvän taloudellisen vahingon. Lisäksi yhtiö näin toimien rikkoisi velvoitteitaan osallistua luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen. Uhanalaisen jokiravun kannat ja elinympäristöt on kansallisen rapustrategian 2019–2022 mukaan suojeltava ja hoidettava koko jokiravun levinneisyysalueella. Kemijoki sijaitsee strategian mukaisella jokiravun suoja-alueella, missä tavoitteena on elvyttää heikkoja ja palauttaa hävinneitä jokirapukantoja. Näillä alueilla jokirapukantoja elvytetään voimaperäisesti.

Euroopan Unionin luontodirektiivi edellyttää jokiravun suotuisan suojelutason ylläpitämistä. Jollei hakijalta edellytetä toimia jokiravun elinympäristöjen suojelemiseksi voimallitusrakentamisen aiheuttamilta vahingoilta, on tämä selvässä ristiriidassa EU-lainsäädännön kanssa. Samalla Suomi rikkoisi myös velvoitteitaan biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen perusteella.

Kansallisessa rapustrategiassa todetaan seuraavasti: ”Usein lupahakemuksissa myös todetaan, että rapukanta on hävinnyt rapuruton seurauksena ennen toimenpiteitä, ja siksi ravuntuotanto jätetään huomioimatta, vaikka se voitaisiin ilman vesistömuutosta palauttaa. Aluehallintovirastojen tulee lupakäsittelyssä varmistaa, että hakemuksissa on asianmukaiset ja riittävät rapukantoja ja ravustusta koskevat taustaselvitykset”. Muistuttaja on vaatinut, että tässä tapauksessa aluehallintovirasto menettelee rapustrategian mukaisesti ja edellyttää hakijalta asianmukaiset toimenpiteet, jotka varmistavat jokiravun elinympäristöjen säilyttämisen, mikä on edellytyksenä sille, että jokirapukanta voidaan palauttaa sen entiselle elinalueelle.

4) [REDACTED] on vaatinut, että hakemus hylätään ja hakijalle määrätään ravustuksen vaikeutumiseen ja saaliin vähenemään liittyvät korvaukset (vähintään yli 20 000 euroa), mitä hän on aiemmissa lausunnoissaan perusteluineen vaatinut (Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle ja Vaasan hallinto-oikeudelle).

Rapurutto ei voi olla perusteena sille, että raputalous ja voimalaitoksen rakentamisesta ravustukselle ja rapusaaliille aiheutuvat haitat jätettäisiin huomioimatta yhtiön esittämällä tavalla.

Kuten yhtiön teettämästä selvityksestä käy ilmi, niin Sierilän alueelta on kaikki ravut kuolleet rapuruton seurauksena. Myös muistuttajan omakoh-
taiset koeravustukset ovat antaneet saman tuloksen. Rapuruttoa ei voi esiintyä edes piilevänä, koska rapuja ei ole ja ruttoitiö vaatii isännäkseen ravun. Tämä on hyvä lähtökohta ruveta palauttamaan uutta ruttovapaata rapukantaa ko. alueelle.

Korkalon osakaskunta on myös käynnistänyt ravun palautussuunnitelman laatimisen vesialueilleen. Keski-Kemijoen kalastusalueen 1990-luvulla tekemien onnistuneiden siirtoistutusten perusteella, Sierilän alueelle on mahdollista saada palautettua pyyntikelpoinen rapukanta 8–13 vuoden kuluessa ensimmäisistä kotiutusistutuksista. Kansallisessa rapustrategiassa 2019–2022 on todettu, että jokirapujen kotiutusistutukset voivat olla tuloksekkaita, jos vesialueet ovat ravuttomia.

5) Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin piiri ry on todennut, että jokiravun esiintymistä eli jokiravun kannan tilaa Sierilän voimalaitoksen koko vaikutusalueella ei selvityksessä tutkittu riittävästi. Osa koeravustuspai-
koista on jokiravulle sopimatonta habitaattia eli virta- ja koskipaikkoja, joissa voimakas lyhytaikainen säännöstely vielä huonontaa ravun selviytymismahdollisuuksia. Rapuselvitys ei anna luotettavaa kuvaa jokirapukannan tilasta. Selvityksessä olisi pitänyt koeravustuksia tehdä huomattavasti enemmän ja eri aikoina ja ulottaa ravustus Kemijoen sivu-uomiin asti ja koko tulevan patoaltaan alueelle.

Varsinaisesti rapuruton esiintymistä ei tutkittu lainkaan eikä hakija ole esittänyt mitään tutkimustuloksia tai raportteja hakemuksessa esitetyn ns. piilevän rapuruton As-tyypin olemassaolosta, ainoastaan väitteitä. Esimerkiksi sumputuskokeita ei tehty lainkaan.

Hakemuksessa toistuva, Kemijoki Oy:n väittämä siitä, että voimalaitostoi-
minta ei vaikuta rapukannan tasoon ja raputalouteen heikentävästi, ei pidä paikkaansa. Useat tutkimustulokset ja rapututkijoiden havainnot esittävät täysin vastakkaista näkökulmaa asiaan. Todettu nopea veden korkeuden lasku ei ollut poikkeus, vaan säännöstely on jatkuvaa ja usein toistuvaa.

Kemijoki on uhanalaisen jokiravun suoja-alueella ja kansallisen rapustrategian tavoitteena on palauttaa jokirapukanta alueille, joissa rapurutto ja vesistörakentaminen on heikentänyt kantaa. Hakemuksesta voi päätellä, että Kemijoki Oy ei aio millään tavoin osallistua jokirapukannan palauttamiseen Kemijoen alueelle. Uudessa uhanalaisuusluokituksessa eli punaisessa kirjassa jokirapu (*Astacus astacus*) on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN). Lapin piiriltä eikä Rovaniemen yhdistykseltä ei ole pyydetty lausuntoa selvitysesityksestä. Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin

piiri ry ei myöskään ole pyynnöistään huolimatta saanut koko aineistoa asiaa koskien. Siksi he eivät voi vielä ottaa kantaa siihen, että miksi varsin puutteellinen selvitysesitys on hyväksytty Lapin ELY-keskuksen kalatalousalueen toimesta.

HAKIJAN SELITYS

Hakija on aluehallintovirastoon 28.10.2019 saapuneessa selityksessä uudistanut 13.6.2018 päivätyssä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle osoitetussa hakemuskirjelmässä lausumansa ja todennut seuraavaa:

Aluehallintovirasto on katsonut Sierilän voimalaitosta koskevassa ratkaisussaan, että ”rapurutto hävittää ennen Sierilän voimalaitoksen vesistöön vaikuttavan rakentamisen aloittamista rapukannan voimalaitoksen tulevalta vaikutusalueelta joko kokonaan tai heikentää kannan ravustuskelvottomaksi. Sen vuoksi aluehallintovirasto on katsonut, ettei Sierilän hankkeesta aiheudu korvattavaa vahinkoa osakaskunnille ravustusoikeuden menettämisestä, sen käyttämisen estymisenä tai vaikeutumisena eikä ravustajille tulon menetyistä muun ohella saamatta jäävästä saalista.”

Hallinto-oikeus on kuitenkin lupamääräykseen 9 tekemässään lisäyksessä (9c) velvoittanut Kemijoki Oy:n ennen Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aloittamista selvittämään kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton. Hallinto-oikeus on perustellut määräystä sillä, että ”asiakirjoissa ei ole tarkkaa ja varmaa selvitystä ravustuksesta ja rapukannasta, eikä voida siten pitää myöskään selvitettyä, että rapurutto tuhoaisi täysin alueen rapukannan”.

Kemijoki Oy on selvittänyt lupamääräyksen mukaisesti ja ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla rapukannan tilan ja mahdollisen tuoton. Selvityksen mukaan rapurutto on tuhonnut rapukannan. Aluehallintoviraston alkupe räinen käsitys rapukannan tilasta, korvattavasta vahingosta ja käyttämisen estymisestä on osoittautunut oikeaksi.

Kemijoki Oy:llä ei ole veloitetta kompensoida ennen voimalaitoksen rakentamista ja säännöstelyä tapahtunutta rapuruton aiheuttamaa rapukannan tuhoutumista tai sen tuoton vähenemistä.

ELY-keskus esittää lausunnossaan, että yhtiölle on määrättävä velvoite (velvoite 2), jonka mukaan luvansaajan on laadittava ennen voimalaitoksen rakentamistöiden aloittamista selvitys Kemijoen uoman soveltuvuudesta jokiravun elinalueeksi. Kemijoki Oy katsoo, että ELY-keskuksen esitys ei ole Sierilän voimalaitosta koskevan KHO:n ratkaisun (KHO:2017:87) lupamääräys 9c:n mukainen, joten ELY-keskuksen vaatimus tulee jättää vireillä olevaan asiaan liittymättömänä tutkimatta. Kemijoki Oy viittaa lupamääräys 9c:n sanamuotoon, jonka mukaan yhtiöllä on velvollisuus esittää ”toimenpiteet voimalaitoksen rakentamisesta tai sen käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä mahdollisesti rapukannalle aiheutuvien haittojen estämiseksi ja kompensoimiseksi”.

ELY-keskuksen vaatimus (velvoite 1), jonka mukaan luvansaajan tulisi rakentaa jokiravuille suotuisia elinympäristöjä, on Kemijoki Oy:n näkemys mukaan perusteeton ja tarpeeton. Ravulla on Kemijoessa runsaasti suotuisia elinympäristöjä, eikä Sierilän voimalaitoksen rakentaminen vaikuta rapukannan taantumiseen myöskään elinympäristöjen menettämisen johdosta. Jos vastoin ennakkokäsitystä osoittautuu, että rapukanta voi luontaisesti tai istutusten avulla elpyä, voimalaitoksen rakentaminen pikemminkin parantaa rapujen elinolosuhteita voimalaitosaltaan alueella vesialueen laajentumisen ja rannansuojausten suojapaikkojen muodossa sekä pinnankorkeusvaihtelujen pienenemisen myötä.

Kemijoki Oy on todennut, että ELY-keskuksen esittämässä velvoitteessa 3) toistetaan aluehallintoviraston (oikeastaan Vaasan hallinto-oikeuden) asettaman lupamääräyksen 9c sisältö, joten kyseinen vaatimus on näin ollen tarpeeton. Sillä seikalla, että ELY-keskus esittää hakemuksen ja suunnitelman tekemistä eri ajankohtana kuin aluehallintovirasto (oikeastaan hallinto-oikeus) lupamääräyksessään, ei ole asian kannalta merkitystä.

Kemijoki Oy on katsonut, että ELY-keskuksen lausunnossa esitetty velvoite, joka koskee rapukannan tilan tarkkailua (velvoite 4), on tarpeeton ja perusteeton. Yhtiölle on asetettu kala- ja raputaloustarkkailua koskeva lupamääräys Sierilän voimalaitosta koskevassa lupapäätöksessä. Lupamääräyksen mukaan ”Luvan saajan on tarkkailtava vuosittain Sierilän voimalaitoksen rakentamisvaiheen ajan rakentamisen aikaisia vaikutuksia kalastoon ja kalastukseen sekä rapukantaan ja ravustukseen ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti. Luvan saajan on tarkkailtava Sierilän voimalaitoksen käytön vaikutuksia kalastoon, rapuun sekä kalastus- ja ravustusoloihin ja kalatalousmaksulla tehtävien toimenpiteiden vaikutuksia sekä kalojen ja rapujen elinympäristömuutoksia ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti Käytön aikaista tarkkailua on tehtävä viisi vuotta, jonka jälkeen tarkkailu on tehtävä osana Kemijoen kalataloudellista yhteistarkkailua.”

KHO:n vahvistaman lupamääräyksen 9c sanamuoto on tavanomaiseen luvan haltijaa velvoittavaan ehdottomaan lupamääräykseen verrattuna poikkeuksellinen sikäli, että lupamääräys velvoittaa luvan haltijaa esittämään toimenpiteitä ehdollisesti. Rapukannalle aiheutuva haitta on hallintotuomioistuinten mukaan ainoastaan ”mahdollinen”, ei varmasti toteutuva tai edes todennäköinen. Myös luonnonvarakeskuksen asiantuntijat myöntävät lausunnossaan, että he eivät pysty arvioimaan, onko rapukanta elvytettävissä. Luonnonvarakeskuksen mukaan toisissa vesistöissä rapurutto on jäänyt pysyvästi haittaamaan kannan elpymistä eikä etukäteen voi ennustaa, onko kanta elvytettävissä myöskään Kemijoessa.

Kemijoen rapukannat ja niiden elinympäristöt ovat olleet erinomaisia vuosikymmenten ajan voimalaitosten rakentamis- ja säännöstelytoimista riippumatta. Voimalaitostoiminnasta riippumaton rapurutto on taannuttanut muuten elinvoimaisen ja pyyntivahvan rapukannan Kemijoessa.

NEUVOTTELU

Asiassa on pidetty neuvottelu 10.6.2020 neuvottelu. Neuvottelusta tehty muistio on lisätty asiakirjoihin.

MERKINTÄ

Aluehallintovirastolla on asiaa käsitellessään ollut esillä Kemijoki Oy:n Lapin ELY-keskukselle 12.7.2019 toimittama Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aikainen vesistö- ja kalataloustarkkailuohjelma sekä Lapin ELY-keskuksen 25.11.2020 antama Sierilän rakentamisen aikaista tarkkailua koskeva päätös (LAPELY/5/2019). Päätös on lainvoimainen.

ALUEHALLINTOVIKASTON RATKAISU

Aluehallinto hyväksyy rapukannan nykytilaa koskevan selvityksen, mutta hylkää hakemuksen siltä osin kuin se koskee toimenpiteitä Sierilän voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi.

Aluehallintovirasto määrää Kemijoki Oy:n toimittamaan Sierilän voimalaitoksen kuudentena toimintavuotena aluehallintoviraston ratkaistavaksi hakemuksen, joka sisältää seuraavat asiat:

- 1) Tarkkailutuloksiin ja muihin tietoihin perustuva selvitys rapukannan tilasta ja ravustuksen tuotosta Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella sekä Sierilän voimalaitoksen vaikutuksista niihin.
- 2) Suunnitelma toimenpiteiksi, joilla estetään ja kompensoidaan Sierilän voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvat haitat. Tarvittaessa on tehtävä esitys aiheutuvien haittojen korvaamiseksi.

RATKAISUN PERUSTELUT

Asiassa on kyse Sierilän voimalaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevan vesitalouslupapäätöksen nro 32/11/2 lupamääräyksessä 9c määrätystä rapukannan tilaa ja ravustuksen tuottoa koskevasta hakemuksesta ja suunnitelmasta. Aluehallintovirasto on 31.5.2011 lupapäätöksellä nro 32/11/2 myöntänyt Kemijoki Oy:lle luvan Rovaniemen kaupungissa Sierilän voimalaitoksen rakentamiseen ja käyttämiseen sekä vesistön säännöstelyyn. Vaasan hallinto-oikeus on päätöksellään nro 15/0041/2 muuttanut aluehallintoviraston päätöstä lisäämällä päätökseen lupamääräyksen 9c ravustuksen tuoton menetysten korvaamista koskevien vaatimusten selvittämiseksi.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2011 antama päätös nro 32/11/2

Päätöksessään nro 32/11/2 aluehallintovirasto on katsonut, ”ettei Sierilän hankkeesta aiheudu korvattavaa vahinkoa osakaskunnille ravustusoikeuden menettämisenä, sen käyttämisen estymisenä tai vaikeutumisena eikä ravustajille tulon menetystä saamatta jäävästä saaliista tai menetyksiä käyttämättä jäävistä ravun pyydyksistä tai muista ravustusvälineistä”.

Aluehallintoviraston päätöksen perusteluissa todetaan, että ”Katselmuskirjassa on esitetty korvaus ravustuksen tuoton menetyksestä. Sierilän voimalaitoksen tulevilla vaikutusalueella Kemijoessa on vuonna 2007 määritetty rapurutto, joka on jo heikentänyt rapukantaa. Kesällä 2010 Jokelan kohdalta noin 15 km Vanttauskosken voimalaitokselta alavirtaan saaduista ravuista elintarviketurvallisuusvirasto Evira määrittä rapuruton. Rapurutosta yleisesti tiedetyn perusteella se hävittää ennen Sierilän voimalaitoksen vesistöön vaikuttavan rakentamisen aloittamista rapukannan Sierilän voimalaitoksen tulevalta vaikutusalueelta joko kokonaan tai heikentää kannan ravustuskelvottomaksi.” Lisäksi perusteluissa todetaan, että ”Jos rapurutto ei hävitäkään rapukantaa ja se elpyy ennen Sierilän voimalaitoksen rakentamista ja käyttöönottoa ja Sierilän rakentaminen ja voimalaitoksen käyttö aiheuttaa elpyneelle rapukannalle ja ravustukselle vahinkoa, on asia mahdollista selvittää voimalaitoksen rakentamista koskevassa mahdollisessa lopputarkastuksessa tai erillisenä hake-
musasiana.”

Kalatalousmaksusta on erikseen määrätty aluehallintoviraston päätöksen lupamääräyksessä 9b, jonka mukaan ”luvan saajan on maksettava voimalaitoksen käyttöönottovuodesta alkaen vuosittain tammikuun loppuun mennessä ELY-keskukselle kalatalousmaksua 18 000 euroa. Kalatalousmaksu tulee käyttää Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella Kemijoessa, Kuohunki-, Kampsä-, Vuosku- ja Juomujoessa sekä Hyypiöojassa kala- ja rapukantojen hoitoon, kalojen elinympäristöjen kunnostuksiin, kalastusmahdollisuuksien parantamiseen tai muihin alueen kalastoa ja kalastusta sekä rapukantaa ja ravustusta parantaviin toimenpiteisiin.”

Lupamääräyksessä 10 on annettu tarkkailu- ja raportointimääräykset. Kohdassa 10e) todetaan, että ”Luvan saajan on tarkkailtava vuosittain Sierilän voimalaitoksen rakentamisvaiheen ajan rakentamisen aikaisia vaikutuksia kalastoon ja kalastukseen sekä rapukantaan ja ravustukseen ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti.

Luvan saajan on tarkkailtava Sierilän voimalaitoksen käytön vaikutuksia kalastoon, rapuun sekä kalastus- ja ravustusoloihin ja kalatalousmaksulla tehtävien toimenpiteiden vaikutuksia sekä kalojen ja rapujen elinympäristömuutoksia ELY-keskuksen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti. Tarkkailuohjelmaan on sisällyttävä Sierilän patoaltaaseen laskevat Kuohunkijoki, Kampsajoki, Juomujoki, Vuoskujoki ja Hyypiöoja.”

Vaasan hallinto-oikeuden 3.3.2015 antama päätös nro 15/0041/2

Vaasan hallinto-oikeus on päätöksellään nro 15/0041/2 muuttanut aluehallintoviraston päätöstä nro 32/11/2 muun muassa lisäämällä päätöksen

lupamääräykseen 9 kohdan c. Lupamääräyksessä 9c todetaan, että ”Luvan saajan on ennen Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aloittamista selvitettävä kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla rapukannan tila ja ravustuksen tuotto Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella. Tutkimusohjelma on jätettävä kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi kuuden kuukauden kuluessa tämän päätöksen saatua lainvoiman. Selvityksen valmistumisen jälkeen luvan saajan on jätettävä aluehallintovirastolle hakemus ja suunnitelma, jossa esitetään toimenpiteet voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi.”

Hallinto-oikeus on päätöksessään kohdassa ”*Korvaukset rapuvahingoista*” todennut seuraavaa: ”Hallinto-oikeus hylkää rapujen korvaamista koskevat luvan saajaa kohtaan tehdyt vaatimukset tässä vaiheessa, mutta velvoittaa luvan saajan selvittämään ennen laitoksen rakentamisen aloittamista alueen rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton sekä laatimaan ehdotuksen mahdollisesti tarvittavista hoito- ja muista toimenpiteistä sekä mahdollisista korvauksista edellä lisätyn lupamääräyksen 9 c mukaisesti.”

Hallinto-oikeuden päätöksen perusteluissa todetaan muun ohella, että ”Hallinto-oikeus ei pidä selvitettyä, että rapurutto tuhoaa täysin alueen rapukannan”. Hallinto-oikeus on edelleen todennut seuraavasti: ”Valittajat ovat toimittaneet valituksen liitteinä selvitystä alueen rapukannoista ja ravustuksesta ja vaatineet asiassa korvauksia. Luvan saaja on hakemusvaiheessa velvoitettu toimittamaan lisäselvitystä vaikutusalueen rapukantojen tilasta. Luvan saaja on tehnyt alueella koeravustuksia neljän päivän ajan. Kalatalousasiantuntija on pitänyt luvan saajan lisäselvitystä minimivaatimukset täyttävänä. Hallinto-oikeus katsoo, että luvan saaja ei ole esittänyt hakemuksessaan riittävää tietoa ravuista ja ravustuksesta, ja että katselmustoimituksessa ja asiakirjoista saatua tarkempaa ja varmempaa selvitystä Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueen ravustuksesta ja rapukannasta on mahdollista saada vielä ennen laitoksen rakentamisen aloittamista. Tämän vuoksi hallinto-oikeus velvoittaa luvan saajan selvittämään ennen laitoksen rakentamisen aloittamista alueen rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton sekä laatimaan ehdotuksen mahdollisesti tarvittavista hoito- ja muista toimenpiteistä”.

Korkeimman hallinto-oikeuden 22.5.2017 antama päätös talio nro 2367

Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä nro 15/0041/2 on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ravustuksen tuoton menetysten korvaamista koskevien vaatimusten osalta korkein hallinto-oikeus on päätöksessään katsonut, ettei Vaasan hallinto-oikeuden päätöstä ole tarpeen muuttaa. Korkein hallinto-oikeus on päätöksensä perustelujen kohdassa ”4.2.5.14. *Ravustuksen tuoton menetysten korvaamista koskeva vaatimus*” todennut muun muassa seuraavaa:

”Hallinto-oikeus on kuitenkin lupamääräykseen 9 tekemässään lisäyksessä velvoittanut luvansaajan ennen Sierilän voimalaitoksen rakentami-

sen aloittamista selvittämään kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella sekä panemaan vireille hakemuksen mahdollisesti rapukannalle ja ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi. Hallinto-oikeus on perustellut tätä sillä, että asiakirjoissa ei ole tarkkaa ja varmaa selvitystä ravustuksesta ja rapukannasta, eikä voida siten pitää myöskään selvitettyä, että rapurutto tuhoaisi täysin alueen rapukannan. Hallinto-oikeus on voinut päätöksessään lausutuilla perusteilla hylätä vaatimukset ravustuksen tuoton menetyksen korvaamisesta tässä vaiheessa. Hallinto-oikeuden päätöstä ei tältä osin ole osakaskuntien valituksesta perusteita muuttaa.”

Asiassa saadut selvitykset

Hakija on vuonna 2017 selvittänyt Sierilän vaikutusalueen rapukannan tilaa ja ravustuksen tuottoa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla osakaskunnille tehtyjä tiedusteluja ja koeravustuksia apuna käyttäen. Selvityksen mukaan alueella on esiintynyt 2010-luvulla rapuruttoa, minkä seurauksena rapukanta on tuhoutunut ja ravustus on loppunut. Hakijan selvityksen mukaan rapuruton torjunnassa ei ole onnistuttu, eikä hakija pidä todennäköisenä sitä, että rapukannan palauttaminen onnistuisi esimerkiksi istukkaita käyttäen. Hakija on myös katsonut, ettei voimalaitostoiminta sinänsä heikennä rapukannan tasoa tai huononna ravustuksen edellytyksiä, vaan voimalaitoksella voi olla myönteisiä vaikutuksia rapukantaan ja ravustukseen.

Kalatalousviranomaisen ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) asiantuntijalausuntojen mukaan rapuruttoa ei voida pitää tekijänä, joka välttämättä vaikuttaisi pysyvästi rapukantaan. Ruton vaivaamissa vesissä pyyntivahvan ja heikon kannan vaiheet voivat vaihdella syklisesti. Asiantuntijalausuntojen mukaan myös vastustuskyvyn kehittyminen jokiraputyypin (Asytyypin) rapurutolle on mahdollista. Rapukanta on myös mahdollista yrittää palauttaa esimerkiksi kotiutusistutusten avulla. Rapukannan palauttaminen kotiutusistutusten avulla voi tulla kyseeseen etenkin silloin, kun rapurutto on tuhonnut koko rapukannan, kuten selvitysten perusteella näyttäisi Sierilän vaikutusalueella tapahtuneen.

10.6.2020 pidetyssä neuvottelussa hakija on kertonut Sierilän voimalaitoksen rakennusprosessin viivästyneen. Voimalaitoksella ei ole vielä lainvoimaista rakennuslupaa. Lisäksi kalatalousviranomaisen toivomuksella esille, että Sierilän vaikutusalueella toimivilla osakaskunnilla on tarkoitus aloittaa rapujen istuttaminen ja rapukannan palauttaminen Kemijokeen.

Rakentamisen aikainen tarkkailu

Kemijoki Oy on 12.7.2019 toimittanut Lapin ELY-keskukselle hyväksyttäväksi Sierilän voimalaitoksen rakentamisen aikaisen tarkkailusuunnitelman. Lapin ELY-keskus on 25.11.2020 antamassaan päätöksessä (LAPELY/5/2019) määrännyt osana voimalaitoksen rakentamisvaiheen aikaista tarkkailua tehtäväksi koeravustukset. Päätöksen mukaan koera-

vustukset tulee tehdä rakentamisen aloitusta edeltävänä syksynä noudattaen samoja koealueita ja menetelmiä kuin vuonna 2017 suoritetuissa koeravustuksissa. Mikäli koeravustuksissa tai kalastus- ja ravustus-tiedustelulla saadaan havaintoja ravuista tai jos Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella aloitetaan rapukantojen elvytystoimet, tulee koeravustukset toistaa heti rakentamistöiden päättymisen jälkeen.

Hakemuksen osittainen hylkääminen ja uusi suunnitelma

Aluehallintovirasto pitää asiassa saatujen selvitysten perusteella toteennäytettynä, ettei Sierilän vaikutusalueella ole tällä hetkellä rapuruton seurauksena rapukantaa, eikä alueella tällä hetkellä voida harjoittaa ravustusta. Tältä osin aluehallintovirasto on hyväksynyt hakemuksessa esitetyn selvityksen rapukannan nykytilasta.

Selvityksen perusteella ei kuitenkaan voida varmuudella todeta, ettei rapukannan palautuminen alueelle olisi mahdollista. Rapua on aiemmin, ennen rapuruton ilmaantumista alueelle, esiintynyt pyyntivahvoina kantoina koko Kemijoessa. Rapuruttoa ei voida pitää tekijänä, joka varmuudella tuhoaa pysyvästi kyseisen vesistön rapukannan ja -talouden. Aluehallintovirasto on jo päätöksensä nro 32/11/2 perusteluissa katsonut, ettei rapukannan elpyminen ole poissuljettua ja elpyneelle rapukannalle ja ravustukselle Sierilän rakentamisesta ja voimalaitoksen käytöstä mahdollisesti aiheutuneet vahingot on mahdollista selvittää lopputarkastuksessa tai erillisenä hakemusasiana. Rapukannan tilan ja ravustusolojen seuraamiseksi on annettu tarkkailumääräys, minkä lisäksi on annettu ohjaus ennakoimattomien vahinkojen varalta. Lisäksi kalatalousmaksumääräyksen 9 b) mukaan maksua tulee käyttää myös rapukantojen hoitoon sekä rapukantaa ja ravustusta parantaviin toimenpiteisiin.

Aluehallintovirasto yhtyy kalatalousviranomaisen ja Luken näkemykseen, jonka mukaan Sierilän vaikutusalueen rapukanta voi elpyä rapurutosta tai kanta voidaan palauttaa alueelle istutuksin. Tätä näkemystä tukee myös muista voimalaitoshankkeista, kuten Tengeliöjoelta (Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston päätös 13.12.2005 nro 124/05/1, Vaasan hallinto-oikeuden päätös 9.4.2009 nro 09/0120/1, korkeimman hallinto-oikeuden päätös 5.11.2010 taltionumero 3139), saadut tiedot rapukannan elpymisestä rapuruton jälkeen. Lisäksi asiassa saadun selvityksen mukaan vesialueen osakaskunnilla on tarkoitus aloittaa rapukannan elvyttäminen istutuksin.

Koska rapukannan tilanne voi merkittävästi muuttua ennen voimalaitoksen rakentamistoimenpiteisiin ryhtymistä, rakentamisaikana sekä voimalaitoksen käyttöönoton jälkeen, pitää aluehallintovirasto hakijan esittämiä johtopäätöksiä ennenaikaisina. Tiedot rapukannan kehittymisestä ovat tässä vaiheessa riittämättömät asian ratkaisemiseksi pysyvästi. Näin ollen aluehallintovirasto on hylännyt hakijan esityksen, jonka mukaan rapukannalle tai ravustukselle mahdollisesti aiheutuvia haittoja ei voi lupamääräyksessä 9c mainitulla tavalla estää tai kompensoida. Samalla aluehallintovirasto on määrännyt hakijan toimittamaan kuudentena voimalaitoksen käyttövuotena hakemuksen, jossa esitetään rapukannan kehittymisestä saatuihin tietoihin perustuvat toimenpiteet voimalaitoksen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä vesistön säännöstelystä rapukannalle ja

ravustukselle aiheutuvien haittojen estämiseksi tai kompensoimiseksi. Jos haittoja ilmenee eikä kaikkia haittoja voida estää tai kompensoida toimenpitein, tulee hakijan tehdä esitys niiden korvaamiseksi. Ratkaisussa on otettu huomioon muun muassa Sierilän voimalaitoksen rakentamisen ja käyttöönoton viivästyminen.

Tiedot rapukannan tilasta sekä voimalaitoksen rakentamisen ja käytön vaikutuksista siihen saadaan Lapin ELY-keskuksen 25.11.2020 hyväksymän suunnitelman mukaisesti tehtävästä rakentamisvaiheen tarkkailusta sekä päätöksen nro 32/11/2 määräyksen 10e mukaisesti tehtävästä voimalaitoksen käyttövaiheen tarkkailusta.

Aluehallintovirasto toteaa lisäksi, että lopputarkastus on poistettu vesilaista, minkä vuoksi ennakoimattomien vahinkojen selvittäminen loppu-tarkastuksen yhteydessä ei ole enää mahdollista. Kun yllä todetun lisäksi tämä otetaan huomioon, aluehallintovirasto on pitänyt tarkoituksenmukaisena selvittää voimalaitoksen rakentamista edeltävän rapukannan tilan lisäksi myös voimalaitoksen käytön aikaista rapukannan tilaa ja säännöstelyn vaikutuksia siihen. Tällä ratkaisulla voimalaitoshankkeesta mahdollisesti aiheutuvien rapuvahinkojen kompensoiminen ja korvaaminen ei jää kalatalousmaksulla mahdollisesti tehtävien toimenpiteiden varaan tai ennakoimattomien vahinkojen osalta haitankärsijöiden vireillepanovastuulle, kun asiassa on vielä suhteellisen helposti saatavissa lisäselvitystä. Ratkaisu on Vaasan hallinto-oikeuden lisäämän 9c määräyksen tavoitteiden mukainen.

LAUSUNTOIHIN JA MUISTUTUKSIIN VASTAAMINEN

1. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut

Kalatalousviranomaisen vaatimukset 2 ja 4 jätetään tutkimatta.

Asiassa on kyse rapukannan tilan ja ravustuksen tuoton menetysten selvittämiseksi annetun lupamääräyksen 9c mukaisesta hakemuksesta ja suunnitelmasta. Määräykseen 9c ei kuulu vaatimuksessa 2 esitetyn selvityksen tekeminen, minkä vuoksi se on jätettävä tähän asiaan kuulumattomana tutkimatta.

Rapukannan tarkkailusta on määrätty Sierilän voimalaitoksen lainvoimaisen lupapäätöksen lupamääräyksessä 10e. Tämän vuoksi tarkkailua koskeva vaatimus 4 on jätettävä jo lainvoimaisesti ratkaistuna ja toisaalta myös tähän asiaan kuulumattomana tutkimatta.

Vaatimuksen 1 osalta todetaan, että nyt esitettyjen selvitysten ja hakemuksen perusteella tarkoituksenmukaisten toimenpidevelvoitteiden antaminen ei ole ollut mahdollista, vaan asia on ratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi siirretty vielä uuteen käsittelyyn. Vaatimus 3 on otettu huomioon ratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi lukuun ottamatta hakemuksen toimittamiselle asetettua määräaikaa, jota on pidennetty kuuteen vuoteen pitempiaikaisen tarkkailutiedon saamiseksi voimalaitoksen käytönajalta.

2. Luonnonvarakeskus (Luke)

Aluehallintovirasto viittaa ratkaisuun ja sen perusteluihin.

3. Korkalon osakas- ja jakokunta

Muistuttajan vaatimus hylätä hakemus on otettu esitetyn toimenpidesuunnitelman osalta huomioon ratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi. Rapuselvityksen hylkäämistä koskevan vaatimuksen osalta aluehallintovirasto toteaa selvityksen tehdyn lupamääräyksen 9c mukaisesti Lapin ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla. Ratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi rapukannan nykytila on selvitetty luotettavasti ja hakemus on tältä osin hyväksytty.

Muistuttajan vaatimus hakijalle määrättävistä velvoitteista hylätään tässä vaiheessa. Perustelujen osalta viitataan ratkaisun perusteluihin ja yllä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle vastattuun.

4.

Vaatimus muistuttajalle määrättävästä korvauksesta liittyen ravustuksen vaikeutumiseen ja saaliin vähenemään hylätään tässä vaiheessa. Perustelujen osalta viitataan ratkaisun perusteluihin.

Muilta osin muistuttajan vaatimukset on otettu huomioon päätöksestä ilmenevästi.

5. Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin piiri ry

Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin piiri ry:n huomautukseen rapuselvityksen riittämättömyydestä aluehallintovirasto toteaa selvityksen tehdyn lupamääräyksen 9c mukaisesti Lapin ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla. Ratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi rapukannan nykytila on selvitetty luotettavasti ja hakemus on tältä osin hyväksytty.

Aluehallintovirasto toteaa, että asiassa on kyse ainoastaan lupamääräyksen 9c mukaisesta rapukannan tilaa ja ravustuksen tuottoa koskevasta hakemuksesta ja suunnitelmasta. Yleiselle ja yksityiselle kalatalousedulle aiheutuvat muut kuin erikseen korvattavaksi määrätty vahingot on aluehallintoviraston päätöksessä nro 32/11/2 määrätty lupamääräyksen 9b mukaan ehkäistäväksi kalatalousmaksulla tehtävillä toimenpiteillä.

Huomautukseen siitä, että Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin piiri ry ei ole pyynnöstään huolimatta saanut koko asian aineistoa, aluehallintovirasto toteaa, että kuulutus ja hakemuksen keskeinen sisältö on ollut luetavissa osoitteessa www.avi.fi/lupatietopalvelu ja hakemusasiakirjat kuulutusaikana sähköisenä yleisesti nähtävillä Rovaniemen kaupungin palvelupiste sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston asiakaspalvelupisteessä.

PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

Päätös on täytäntöönpanokelpoinen sen saatua lainvoiman.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Vesilaki 3 luku 10 §

KÄSITTELYMAKSU JA SEN MÄÄRÄYTYMINEN

Käsittelymaksu on 7 200 euroa.

Lasku lähetetään myöhemmin Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Maksu määräytyy hakemuksen vireille tulon ajankohtana voimassa olleen aluehallintovirastojen maksuista vuonna 2018 annetun valtioneuvoston asetuksen (997/2017) mukaisesti. Hakemus perustuu lupamääräyksessä asetettuun velvoitteeseen. Asetuksen liitteenä olevassa makсутaulukossa ei ole erikseen määritelty hintaa tällaiselle hankkeella, minkä vuoksi maksu peritään tuntihinnan mukaisesti (60 euroa/t). Hakemuksen käsittelyn vaatima tuntimäärä on ollut 120 tuntia, joten hakemuksen käsittelystä perittävän maksun suuruus on 7 200 euroa.

PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN

Päätös

Hakija

Päätös tiedoksi sähköpostilla

Rovaniemen kaupunki

Rovaniemen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen / Rovaniemen kaupunki, Ympäristövalvonta

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut

Luonnonvarakeskus Luke

Suomen ympäristökeskus

Ilmoitus päätöksestä

Asianosaiset

Ilmoittaminen yleisessä tietoverkossa ja Uusi Rovaniemi -lehdessä

Aluehallintovirasto tiedottaa päätöksen antamisesta julkaisemalla kuulutuksen ja päätöksen lupaviranomaisen verkkosivuilla <https://ylupa.avi.fi>.

Tieto kuulutuksesta julkaistaan myös Rovaniemen kaupungin verkkosivuilla.

Päätöstä koskeva ilmoitus julkaistaan Uusi Rovaniemi -nimisessä sanomalehdessä.

MUUTOKSENHAKU

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

Anna-Maria Juntunen

Juhani Itkonen

Taija Haurinen

Asian ovat ratkaisseet ympäristöneuvokset Anna-Maria Juntunen (puheenjohtaja) ja Juhani Itkonen. Asian on esitellyt ympäristöylitarkastaja Taija Haurinen.

Tiedustelut: asian esittelijä, puh. 0295 017 691 tai 0295 017 500.

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Merkintä sähköisestä hyväksymisestä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

Liite

Valitusosoitus

VALITUSOSOITUS

Tähän aluehallintoviraston päätökseen tai siitä perittävään maksuun voi hakea muutosta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Päätöksestä voivat valittaa asianosaiset, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai asuin-ympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, sijaintikunta ja vaikutusalueen kunnat ja niiden ympäristönsuojeluviranomaiset, sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset.

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa voidaan periä oikeudenkäyntimaksu siten kuin tuomioistuinmaksu-laissa (1455/2015) ja oikeusministeriön asetuksessa tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1383/2018) säädetään. Maksun suuruus on 260 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä. Tarkempia tietoja maksuista saa hallinto-oikeudesta.

Toimi näin

Jos haet muutosta aluehallintoviraston päätökseen, tee kirjallinen valitus Vaasan hallinto-oikeuteen ennen valitusajan päättymistä. Valitusaika päättyy **5.3.2021**.

Valitusaika määräytyy seuraavasti:

- Päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen viimeistään seitsemäntenä (7.) päivänä siitä, kun aluehallintovirasto on julkaissut päätöksen verkkosivuillaan.
- Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.
- Kun määräaika lasketaan, sitä päivää, kun päätös on saatu tiedoksi, ei oteta lukuun.
- Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto, juhannusaatto tai arkilauantai, määräaika päättyy ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Ilmoita valituksessa

- valittajan nimi, postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite. Jos valittajana on yhteisö, ilmoita sen nimi ja yhteystiedot.
- laillisen edustajan, asiamiehen tai muun valituksen laatineen henkilön nimi ja postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite
- sellainen postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Hallinto-oikeus voi valita, mihin osoitteeseen se toimittaa asiakirjat, jos sille on ilmoitettu useampia prosessiosoitteita tai jos yhtäkään ilmoitettua yhteystietoa ei ole nimetty prosessiosoitteeksi.
- päätös, johon haetaan muutosta
- päätöksen kohta, johon haetaan muutosta
- mitä muutoksia päätökseen vaaditaan
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan

Yhteystietojen muutoksesta on ilmoitettava viipymättä hallinto-oikeudelle valituksen vireillä olon aikana.

Valituksen liitteet

- aluehallintoviraston päätös, johon muutosta haetaan (alkuperäisenä tai jäljennöksenä)
- asiakirjat, joita käytetään vaatimusten tukena (jollei niitä ole toimitettu jo aiemmin aluehallintovirastoon)
- valtakirja
 - asiamiehen on liitettävä valitukseen valittajalta saatu valtakirja – ellei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai sellainen oikeudenkäyntiavustaja, joka määrittellään luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011).
 - asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa, jos hallinto-oikeuteen toimitetaan sellainen sähköinen asiakirja, jossa on selvitys asiamiehen toimivallasta. Asiamiehen ei myöskään tarvitse esittää valtakirjaa, jos valittaja on antanut valtuutuksen suullisesti tuomioistuimessa tai jos asiamies on toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa.

Lähetä valitus hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden yhteystiedot ovat:

Vaasan hallinto-oikeus

Korsholmanpuistikko 43, 4. krs (käyntiosoite)

PL 204, 65101 Vaasa (postiosoite)

sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi

puhelinvaihe: 029 56 42 611

asiakaspalvelu: 029 56 42 780 (avoinna ma–pe kello 8.00–16.15)

telekopio (fax): 029 56 42 760

Valituksen saapuminen määräajassa on valittajan vastuulla, kun se lähetetään postitse, sähköpostitse, telekopiona tai lähetin välityksellä. Suljetussa laitoksessa oleva henkilö voi antaa valituskirjelmän valitusajan kuluessa myös sille henkilölle, joka on määrätty laitoksessa tätä tehtävää hoitamaan tai laitoksen johtajalle.

Valituksen on oltava perillä hallinto-oikeuden kirjaamossa viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen hallinto-oikeuden aukioloajan päättymistä.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa

<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Tämä asiakirja PSAVI/2453/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PSAVI/2453/2018 har godkänts elektroniskt

Haurinen Taija 21.01.2021 12:44

Itkonen Juhani 21.01.2021 13:38

Juntunen Anna-Maria 21.01.2021 12:44